

tuit hanc veluti explicationem, « Libera nos, quæsumus, Domine, ab omnibus malis, præteritis, præsentibus et futuris, ut ope misericordiæ tuæ adjuti, et a peccatis simus semper liberi, et ab omni perturbatione securi ». Ubi illud, « præteritis », respicit petitionem quintam, « futuris », petitionem sextam, « præsentibus », petitionem septimam. Illud autem a « peccatis simus semper liberi », pertinet ad petitionem quintam et sextam: illud vero, « ab omni perturbatione securi », ad petitionem septimam.

Neque vero articulus Græcus multum adjuvat sententiam priorem. Nam in Scripturis eadem vox *πρωτος* cum suo articulo non raro accipitur pro re mala, ut ad Roman. XII. *Odientes malum, adherentes bono*. In Græco pro voce, « malum », est *τὸν πρωτον*. Et Matth. V. *Sit autem sermo vester, est, est, non, non. Quod enim his amplius est, a malo est* (1), id est, a corruptione est. Græce habetur *ἐκ τοῦ πρωτου*.

Addunt Græci codices Matth. VI. post septem petitiones hæc verba. « Quia tuum est regnum, et potentia, et gloria in sæcula, Amen ». Et explicant clausulam istam Chrysostomus, Theophilactus et Euthymius in commentario ejusdem loci. Sed certum est, ea verba non esse de textu Evangelico, sed inserta fuisse a Græcis ex consuetudine, quam habent ea verba recitandi post orationem Dominicam in sacrificio Missæ. Nam Latini etiam antiquissimi, et Græcæ linguæ periti, ut Tertullianus, Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, nullam horum verborum mentionem faciunt. Videtur igitur illa esse appendix quædam orationis Dominicæ apud Græcos, sicut est apud Latinos illud, « Libera nos, quæsumus, Domine etc. ». Nam sicut apud nos non continuantur hæc verba cum oratione Dominica: ita neque apud Græcos continuantur, ut perspicuum est ex Liturgia Chrysostomi. Atque hæc de Dominica oratione sufficiant.

CAPUT VII.

Solius creaturæ rationalis proprium esse orare.

Sequitur pars quinta disputationis, in qua explicandum est, cujus sit orare. Sed res facilis est. Non enim convenit munus orandi,

(1) Matth. V. 37. — (2) Ex. XXXII, 10. — (3) Job. IX, 13. Jos. X, 13. — (4) Rom. VIII, 26.

nisi Angelis et hominibus. Est enim oratio actus quidam rationis, quo unus alteri supplicat, inferior videlicet superiori, et pauper diviti. Ex quo sequitur ut nec Deo conveniat orare, cum ipse nullum habeat se ditioem aut superiorem, quippe cui omnes dicunt, *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non egēs*; neque etiam bestiis et rebus inanimatorum, quæ sunt rationis et orationis expertes. Quare impia et blasphema censenda est deliratio illa Judæorum Thalmudistarum, qui dicunt, Deum quotidie certas orationes devoto animo fundere. In Thalmud. ord. 1. tractat. 1. dist. 1. Idem illa pseudopropheta Mahomethi, qui affirmat Deum et Angelos per se orare, in Alcorano, cap. 43.

Illud autem quod dicit Dominus ad Mosem Exodi xxxii. *Dimitte me, ut irascatur furor meus* (2): non proprie sed metaphorice accipiendum est, ut sancti Patres exponunt. Augustinus quæst. 149. in Exodi, Cyrillus lib. V. in Julianum, et Gregorius lib. IX, Moralium, cap. 12. Non enim significat illud, « Dimitte me », Deum potuisse a Mose impediri, ne faceret quod vellet, cum scriptum sit in libro Job, cap. IX. *Deus, cujus iræ nemo resistere potest*: sed significat, Deum precibus Mosis placatum id fecisse, quod illi solent, qui ab aliquo impediuntur, ne in aliquem alium severe animadvertant, quemadmodum etiam illud, *ut irascatur furor meus*, non proprie, sed per metaphoram accipitur. Dicitur enim Deus irasci, et furere, cum id facit sine ulla perturbatione, quod homines impellente furore faciunt, id est, perdit ac destruit. Denique similis metaphora est in illo Josue X. *Stetit sol in medio cæli obediente Deo voci hominis* (3). Significatur enim in his verbis, Deum tam prompte fecisse, quod Josue fieri cupiebat, ac si ad nutum ei parere voluisset, hoc est fecisse id, quod facere solent, qui dominis suis libenter obediunt.

Quod autem legimus ad Roman. VIII. *Ipsè spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus* (4): pro eo sine dubio positum est, quod nos postulare facit, ut S. Augustinus docet in lib. I. adversus Maximinum non procul ab initio.

Non dissimili ratione explicandæ sunt sententiæ Scripturarum vel Patrum, quæ mutis animantibus tribuere videntur munus precandi, quale est illud Ps. CIII. *Catuli leonum*

rugientes ut rapiant et querant a Deo escam sibi. Et illud Psalm. CXLVI. *Qui dat jumentis escam ipsorum, et pullis corvorum invocantibus eum* (1). Et illud S. Hieronymi in vita S. Pauli primi eremitæ, ubi refert monstrum quoddam sancto Antonio humana voce dixisse: « Legatione fungor gregis mei; precamur, ut pro nobis communem Deum depreceris ». Et in eodem loco cum dixisset duos leones sancto Antonio blandiri, ejusque manus ac pedes lingere, et quasi osculari cœpisse, subjunxit: « Ille animadvertit, benedictionem eos a se precari ».

Hæc, inquam, et alia id genus omnia metaphorica sunt. Dicuntur enim catuli leonum, et corvorum pulli Deum invocare, dum naturali quodam instinctu sive rugiendo, sive crocitando expriment famem suam; cui Deus secundum ordinem providentiæ suæ prospicit, aperiens manum suam, et implens omne animal benedictione. Quod autem leones sancto blandiebantur Antonio, intermiracula numerandum est, sicut etiam illud quod petulcum illud et cornutum animal humana voce pro suo gregè orari petiverit. Nam ut olim asina Balaam, ut legimus Num. XXII. Deo volente locuta est, et quæ sibi necessaria erant, petiit, quamvis vocem ipsa suam non intelligeret; sic etiam monstrum illud, quod sanctus Hieronymus perpetuo bestiam vocat, divino miraculo loqui, et quæ sibi, suoque gregi congruebant, petere potuit, quamvis nec sciret, nec intelligeret quid loqueretur, aut postularet.

CAPUT VIII.

Non solum generatim, sed etiam in specie pro certis hominibus orari potuisse.

Sexto loco tractandum proposuimus a quibus, et pro quibus sit aliquid per orationem petendum. Sed quoniam duæ primariæ controversiæ de invocatione sanctorum, et oratione pro defunctis quæ hic tractari potuissent, jam sunt a nobis partim in lib. de cultu Sanctorum, partim in 1 lib. de Purgatorio explicatæ: solum hoc loco dubitationem illam expediemus, liceatne in specie pro aliquo preces fundere. Siquidem Joannes Wicleffus duos errores de speciali oratione inexit. Unum, orationes speciales non magis prodesse, quam generales, et ideo non recte

facere eos, qui certos redditus legant Ecclesiis, ut singulis diebus, vel hebdomadibus sacra fiant, ut preces fundantur pro ipsorum anima. Alterum, non licere specialem orationem pro aliquo fundere, sed omnem orationem debere esse generalem, et pro omnibus simul, non pro singulis seorsim. Priorem errorem damnavit Concilium Constantiense sess. 8. Posteriolem refert et refellit Thomas Waldensis tom. III. de Sacramentalibus, tit. 11. cap. 107.

Possumus utrumque errorem exemplis Scripturarum breviter confutare. Legimus enim Patriarchas, Prophetas, Apostolos, et ipsum etiam Christum speciales orationes fuisse: quod numquam fecissent, si vel illicitæ, vel inutiles essent ejusmodi preces. Igitur in Genes. cap. XXV. Isaac orat in specie pro conjuge sua Rebecca. II Reg. XII. David orat pro salute filii sui periclitantis. III Reg. XVII. orat Helias pro filio viduæ. II Machab. III. Onias oravit pro salute Heliodori. Luc. XXII. Christus oravit pro Petro, ut non deficeret fides ejus. Actor. XII. oratio fiebat sine intermissione a tota Ecclesia Hierosolymitana pro S. Petro in carcere constituto. Ephes. VI. apostolus Paulus petit ab Ephesiis, ut orent generatim pro omnibus Sanctis et speciatim pro se. Quod etiam in commentario ejus loci observavit Hieronymus, et I ad Timoth. II. idem Apostolus orari præcipit pro omnibus generatim, et in specie pro rege, et aliis in sublimitate constitutis. Neque ulla ratio est, cur non liceat orare pro singulis, si licet orare pro omnibus, et cur non sit utilior oratio ut satisfactoria illi, pro quo fit, si pro ipso tantum fiat, quam si fiat generatim pro omnibus. Quomodo etiam eleemosyna utilior est illi cui datur, si tota detur ei soli, quam si dividatur in multos.

Sed objicit Wicleffus argumenta tria. Primum est, oratio non est efficax, quæ ex perfecta charitate non prodit, perfecta vero charitas omnes amplectitur, nullum excludit.

Respondeo: Perfecta charitas est ordinata, et ideo quamvis omnes amplectatur, tamen alios aliis anteponit, et nunc illos, nunc istos, nunc omnes, nunc singulos juvat, pro ut magis vel minus omnes, aut singulos istos, aut illos ope sua indigere cognoscit.

Secunda objectio. Oratio Dominica tota

(1) Psal. CIII, 21; Psal. CXLVI, 9.

generalis est; non enim dicimus Pater mi, sed Pater noster, nec, Panem meum quotidianum da mihi hodie, sed Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, nec Dimitte mihi debita mea, sed, Dimitte nobis debita nostra: nec denique, Ne me inducas in tentationem, sed libera me a malo, sed, Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo. At non licet aliud petere, nisi quod in oratione Dominica continetur, ut S. Augustinus docet in epist. 121. cap. 12.

Respondeo: Non petimus aliud, sive generatim, sive speciatim oremus, nisi quod in oratione Dominica continetur, sed petimus alio modo; vel potius non tam petimus alio modo, quam ipsam generalem orationem applicamus particularibus personis, quod fieri posse Dominus ipse exemplo suo nos docuit. Alioqui enim non recte idem Dominus in horto pro se solo orans dixisset: *Pater mi, si possibile est transeat a me calix iste.* Cur autem Christus orationem Dominicam verbis generalibus pronuntiari voluerit, causa est, quam supra diximus, quia generalis oratio est absolute melior et utilior: quamvis illi pro quo fit, utilior sit specialis, si non tam impetratio, quam satisfactio ex oratione quaeratur.

Tertia objectio. Communitas praeferenda est singularitati; at non possumus eodem tempore pro communitate orare, et pro singulis in specie.

Respondeo: Negari non potest, quin sit communitas praeferenda singularitati, si eodem tempore occurrat necessitas utriusque; sed si forte, quod saepe accidit, unus aliquis versetur in magno discrimine, quod discrimen cum ipsa eorum communitate non sit commune, nihil prohibet, quo minus tunc omissa communitate, pro qua numquam desunt qui orent, ad speciale illud malum speciali oratione avertendum possimus, vel debeamus intentionem nostram animumque convertere. Quod Patriarchas et Prophetas, Christum quoque et Apostolos fecisse paulo ante docuimus.

CAPUT IX.

De conditionibus, quae requiruntur ad impetrandum.

Restat pars ultima de modo orandi, sive potius de conditionibus, quae requiruntur,

(1) Mat. VII, 7; Luc. XI, 10; Jacob. IV, 3.

ut quis certo impetret quod orando postulat.

Sciendum est autem primo, multum interesse inter meritum et impetrationem. Nam meritum requirit charitatem, et claritatem viae, ut Theologi loquuntur, et ideo neque peccatores, neque beati mereri possunt, sed solum iusti, qui peregrinantur in terris. Impetratio autem non requirit charitatem viae; immo ne charitatem quidem, si absolute de impetratione sit sermo. Proinde non solum viatores, sed etiam comprehensores, nec solum iusti, sed etiam peccatores aliquando impetrant.

Praeterea ut oratio sit meritoria, non requiritur nisi ut ab homine justo, et ex charitate fiat, ut supra diximus de aliis operibus meritoriis: at vero ut sit infallibiliter impetratoria multae conditiones requiruntur. Quamvis enim Scriptura videatur absolute promittere orantibus impetrationem earum rerum, quas postulant, ut Matth. VII. et Luc. XI. *Petite et accipietis; et, omnis qui petit accipit:* tamen promissiones istae conditionem includunt, quam expressit Jacobus cap. IV. cum ait: *Petitis, et non accipitis, eo quod male petatis* (1). Itaque interdum oratio est meritoria, et non impetratoria, ut cum homo justus ex charitate petit id quod sibi forte non expedit, ut cum Paulus ter rogavit, ut auferretur a se stimulus carnis. Interdum est impetratoria, sed non meritoria, ut cum beati pro nobis, vel cum peccatores pro se ipsis orant, ut cum Publicanus dixit: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Interdum est meritoria et impetratoria, ut cum iusti in terris cum omnibus requisitis conditionibus orant.

Sciendum secundo, conditiones ad infallibiliter impetrandum a S. Thoma in II. 2. quaest. 83. artic. 13, numerari quatuor, videlicet, ut qui orat, pie, perseveranter, pro se, et necessaria ad salutem postulet; sed ipse idem tum eo loco, tum in 4. sentent. dist. 13. quaest. 4. art. ult. indicat ad pie petendum requiri quinque conditiones, fidem, spem, charitatem, humilitatem et devotionem. Itaque omnes conditiones simul octo erunt, non quatuor. De singulis ordine ac breviter disseremus.

Prima conditio est fides, de hac enim scribit Apostolus ad Roman. X. *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt?* Et sanctus Jacobus cap. I. *Postulet autem in fide, nihil*

hæsitans. Et ipse Dominus Marci XI. *Quaecumque orantes petitis, credite quia accipietis, et evenient vobis* (1). De hac fide multa diximus in I. lib. de Justificatione, ubi refutavimus Lutheranorum errorem, qui fiduciam cum fide confundunt, nec volunt veram esse fidem, nisi eam, qua quis certo credit se gratum esse Deo.

Illud est proprium hujus loci, ut intelligamus non requiri in oratione fidem, qua certo credamus Deum absolute facturum quod petimus, sed solum ut certo credamus, Deum esse potentissimum, sapientissimum, benignissimum, fidelissimum, et proinde posse scire, et etiam velle facere quod petimus, si non sit ex nostra parte defectus. Nam hanc fidem quaesivit Dominus Matth. IX. ab illis, quibus dixit: *Creditis quia hoc possum facere vobis?* eadem fide oravit David lib. II Regum, cap. XII. pro filio. Nam non certo credidisse se impetraturum, testantur illa ejus verba: *Quis scit si forte donet eum mihi Dominus* (2)? Simili fide orasse Apostolum II ad Corinth. XII. ut stimulus carnis auferretur a se, in dubium revocari non potest. Nam oravit ex fide; neque enim aliud sentire fas est de tanto Apostolo; et tamen non credidit se certo impetraturum, alioqui falsa fuisset ejus fides. Non enim quod petiit impetravit. Neque alia fide orat Ecclesia universa pro infidelibus et peccatoribus, ut ad fidem, vel ad justitiam adducantur: neque enim certo credit Ecclesia, omnes infideles et peccatores esse convertendos. De qua re vide sanctum Prosperum lib. I de vocatione gentium, cap. 4. Denique nulla est absoluta promissio Dei, qua certi efficiamur nos absolute quicquid petierimus impetraturos, cum semper intelligatur adjuncta conditio, si bene petierimus: igitur falsa esset fides, aut certe non esset divina et Catholica fides, si certo crederemus Deum absolute quicquid petierimus esse facturum.

Altera conditio, eaque valde necessaria est spes et fiducia impetrandi. Quamvis enim non oporteat per fidem, quae est actus intellectus certo statuere nos impetraturos quod petimus, oportet tamen per spem et fiduciam, quae est actus voluntatis firmiter adherere benignitati divinae, et certo confidere, Deum facturum esse quod petimus.

(1) Rom. X, 14; Jacob. I, 6; Marc. XI, 24. — (2) Mat. IX, 28; II Reg. XII, 22. — (3) Mat. IX, 2; Heb. IV, 16; I Tim. III, 5; Psal. XC, 14. — (4) Mar. XI, 23. — (5) I Cor. XIII, 2. — (6) I Cor. XII, 9.

Hanc conditionem quaesivit Dominus in Paralytico, cui dixit Matth. IX. *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.* Eandem quaerit Apostolus ad Hebr. IV. cum ait: *Accedamus cum fiducia ad thronum gratiae ejus.* Item I ad Timoth. III. *Quae vere vidua est, speret in Deo; et instet obsecrationibus et orationibus nocte et die.* Eidem promittit Deus impetrationem in Psal. XC. *Quoniam in me speravit, liberabo eum, invocabit me, et ego exaudiam eum* (3).

Quia vero fiducia nascitur ex fide, ideo Scriptura cum requirit fidem in orante, adjungit aliquid pertinens ad fiduciam, ut intelligamus requiri ad impetrandum non quamlibet fidem, sed perfectam, quae gignat fiduciam, ut simul credamus Deum posse facere quod petimus, et simul certo confidamus, eum id, quod petimus, pro sua benignitate facturum.

Hinc legimus Marci XI. *Quicumque dixerit monti huic, tollere et mittere in mare, et non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei* (4). Hoc est, quicumque imperaverit monti ut sese transferat in mare, et non habuerit in corde suo ullam diffidentiam, sed fidem perfectam, quae maximam etiam gignat fiduciam, impetrabit sine dubitatione quod petit. De qua perfecta fide gignente fiduciam, intelligitur illud Apostoli I ad Corinth. XIII. *Si habuero tantam fidem, ita ut montes transferam etc.* (5). Atque hinc scribit Joannes Cassianus collation. 9. cap. 32. signum certum impetrationis esse cum quis in oratione magnam fiduciam sensit. Deus enim quando non exaudit, non infundit fiduciam, cum vero exaudire decernit, fiduciam et laetitiam ingentem in corde orantis infundit. Denique haec ipsa fides, magna, gignens, pariensque fiduciam est illa fides, quae operatur miracula, et quae non omnibus datur, dicente Apostolo I ad Corinth. XII. *Alteri fides in eodem spiritu* (6).

Tertia conditio est charitas, sive justitia, charitas enim (ut ostendimus in II. lib. de Justificatione) ipsa est Christianorum vera, perfectaque justitia. Requiritur autem justitiam in orante, ut certo impetret, Scriptura non uno in loco testatur Psal. XXXIII. *Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eo-*